

Warszawa, 16.10.2006 r.

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Obywatelskich

RPO-458685-II/03/DK

00-090 Warszawa Tel. centr. 0-22 551 77 00
Al. Solidarności 77 Fax 0-22 827 64 53

Pan
Zbigniew Ziobro
Minister Sprawiedliwości
Prokurator Generalny

W związku ze stanowiskiem dotyczącym proponowanych przez Rzecznika Praw Obywatelskich w wystąpieniu z dnia 4 maja 2005 r. nowelizacji ustaw: Kodeks karny, Kodeks postępowania karnego, Kodeks karny wykonawczy, Kodeks postępowania w sprawach o wykroczenia, a także zmiany rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 czerwca 2003 r. w sprawie postępowania mediacyjnego w sprawach karnych, uprzejmie proszę o rozważenie akceptacji wszystkich postulatów dotyczących postępowania mediacyjnego, uzgodnionych w dniu 9 marca 2005 r. na spotkaniu z udziałem przedstawicieli Ministerstwa Sprawiedliwości.

Obecne prace nad kodyfikacjami karnymi, pozwalają, jak się wydaje na rozważenie postulowanych przez Rzecznika zmian. Należy przy tym zaznaczyć, że Rzecznik Praw Obywatelskich został powiadomiony pisemnie o planach rozszerzenia postępowania mediacyjnego na sprawy o wykroczenia oraz umożliwienia w praktyce prowadzenia mediacji ramach postępowania wykonawczego (pismo Ministra Sprawiedliwości z dnia 7 czerwca 2005 r. o sygn. P.I.427/1061/05).

Szczególnie istotną wydaje się zmiana treści art. 23 a K.p.k. w sposób, który umożliwi kierowanie do mediacji spraw również na etapie przed postawieniem osobie podejrzanej zarzutów. Należy przy tym zauważyć, że do mediacji winny trafiać sprawy, w których osoba podejrzana i pokrzywdzony zgadzają się co do podstawowych faktów, a dla powodzenia mediacji nie ma znaczenia, czy postępowanie osiągnęło już fazę *in personam*. Aktualnie do mediacji mogą trafiać sprawy, w których doszło przynajmniej do postawienia zarzutów, co w efekcie wyklucza mediację w znacznej części spraw. Jednocześnie eskalacja konfliktu między poszczególnymi osobami (np. w konflikcie sąsiedzkim), prowadzi do wszczęcia nieraz bardzo licznych postępowań karnych, których nawet pozytywne w ocenie którejś ze stron rozstrzygnięcie nie prowadzi do zakończenia

sporu i nie daje gwarancji, że w przyszłości nie dojdzie do kolejnych sytuacji wymagających interwencji organów ścigania i działania wymiaru sprawiedliwości.

W 2004 r. w Popowie, przyjęto podczas konferencji z udziałem m.in. Ministra Sprawiedliwości-Prokuratora Generalnego i Parlamentu rekomendację uznającą, że cyt: „Należy zapewnić powszechną dostępność mediacji w sprawach karnych oraz w sprawach o czyny karalne nieletnich, na każdym etapie postępowania, w szczególności w postępowaniu przygotowawczym oraz wyjaśniającym, a także w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności. Wymaga to stworzenia odpowiednich warunków dla prowadzenia mediacji, w szczególności organizowania ośrodków mediacyjnych, wspieranych przez władze centralne i lokalne oraz obowiązkowego szkolenia mediatorów”.

Zalecenia Rady Europy, odwołujące się do mediacji i podobnych programów, wyraźnie wskazują, że m.in. Polska winna popierać prowadzenie mediacji w ramach postępowania karnego w przypadku przestępstw odpowiednich dla tej instytucji (art.10 Decyzji ramowej Rady z dnia 15 marca 2001 o pozycji ofiary w postępowaniu karnym/2001/220/JI/1). Opierając się o Rekomendacje Rady Europy (m.in. rekomendacja nr R(99) 19 dot. mediacji w sprawach karnych), a także doświadczenie praktyków, nie ma wątpliwości, że do przestępstw tych należą sprawy, w których obie strony wyrażą wolę i są zdolne do porozumienia drogą mediacji, a zatem niezależnie od wagi sprawy, czy przewidzianej kary za czyn, będący przedmiotem sprawy.

Spośród pozostałych postulatów wymienionych przez Rzecznika Praw Obywatelskich w piśmie z dnia 4 maja 2005 r. z perspektywy celów mediacji wydaje się ważne m.in.:

1. Stworzenie możliwości warunkowego umorzenia przez prokuratora postępowania w razie pozytywnych efektów mediacji. Ta propozycja jest ściśle związana z zagadnieniem już opisanym. Daje w ręce organów ścigania możliwość decyzji o dalszym losie sprawy w przypadku, gdy strony same dojdą do rozwiązania i zawrą ugodę, której treść może stanowić podstawę dla postanowienia prokuratora. W mojej ocenie brak tego typu możliwości w praktyce spowoduje „naginanie przepisów” do potrzeb danej sprawy i np. umarzanie postępowań na podstawie art. 17 §1 pkt.3 K.p.k.
2. Konieczność zmiany przepisu określającego krąg osób, które są wyłączone z prowadzenia postępowania mediacyjnego tak, aby mediacji nie prowadziły osoby, które mogą zetknąć się ze stronami postępowania w innej roli (policjanci, prokuratorzy, detektywi, funkcjonariusze służby więziennej eta).

3. Konieczność wprowadzenia zakazu przesłuchiwania mediatorów, co do faktów, o których dowiedzieli się w toku mediacji. Zapewni to faktyczną a nie tylko deklaratoryjną poufność mediacji i będzie to jedną z gwarancji powodzenia postępowania.

Zasadność większości wymienionych oraz pozostałych postulatów, wydaje się potwierdzać Instytut Wymiaru Sprawiedliwości w niedawno rozpowszechnianej publikacji pt: „Postępowanie mediacyjne w sprawach karnych. Wyniki badań empirycznych” autorstwa p.Marzeny Kruk i dr hab.Dobrochny Wójcik. Wnioski z badań empirycznych są zbieżne ze stanowiskiem przedstawianym Rzecznikowi przez mediatorów.

Deklaracja Ministra Sprawiedliwości oraz innych autorów wymienionej rekomendacji o konieczności stworzenia odpowiednich warunków dla prowadzenia mediacji, w szczególności organizowania ośrodków mediacyjnych, wspieranych przez władze centralne i lokalne oraz obowiązkowego szkolenia mediatorów, do tej pory pozostaje niespełniona.

Jest oczywiste, że nie można przerzucać obowiązku organizacji ośrodków mediatorów na samych mediatorów, w ramach kwoty wynagrodzenia za postępowanie mediacyjne. W dużych ośrodkach mediacyjnych, gdzie mediatorów jest wystarczająca ilość, mogą oni teoretycznie wspólnie ponosić koszty utrzymania odpowiednich pomieszczeń, jednak poza miastem, gdzie mediatorów niemal nie ma, nie jest to możliwe.

Mediacja jest instytucją, od której jakości zależy powodzenie spraw, a ustanowiony w Polsce model, jakoś tą wiąże z organizacją ustalaną i finansowaną przez Państwo Polskie. Zaznaczam, że model ten został przyjęty i funkcjonuje z powodzeniem przy pomocy odpowiednich narzędzi prawnych, o które wnoszę, również w innych państwach Europy, w tym w Niemczech, Anglii czy w Norwegii.

Tą kwestię, jak i sprawę odpowiedniego szkolenia mediatorów, rozwiązałyby być może wprowadzenie ustawy o zawodzie mediatora, wzorowanej na ustawie o zawodzie kuratora.

W tym miejscu warto wspomnieć, że obecna praktyka, dająca w ręce organizacji pozarządowych wyłączność decydowania, kto może a kto nie może być mediatorem (co widoczne jest szczególnie w sprawach cywilnych), jest drogą do stworzenia korporacji zawodowych, a nie rozwoju mediacji w Polsce.

Stosownie do art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jednolity Dz. U. z 2001 r. nr 14 poz. 147) uprzejmie proszę Pana Ministra o zajęcie stanowiska wobec poruszonego problemu i ponowne rozważenie potrzeby nowelizacji

wymienionych przepisów, zmierzającej do uwzględnienia przedłożonych przez mediatorów postulatów, a także wniosków z badań przeprowadzonych przez Instytut Wymiaru Sprawiedliwości.

Z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich

/-/ Stanisław Trociuk
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich